

**PUCHOVSKÝ, JÁN. PRÁVNE DEJINY RÍŠE INKOV
A MIESTOKRÁĽOVSTVA PERU.
BRATISLAVA : UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE, PRÁVNICKÁ FAKULTA, 2010. 248 s.
ISBN 978-80-7160-288-0.
(RECENZIA)**

JUDR. VOJTECH VLADÁR, PhD.
TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA RÍMSKEHO A CIRKEVNÉHO PRÁVA

V roku 2010 obohatila trh s právnickými knihami monografia mladého právneho historika JUDr. Jána Puchovského, PhD., pôsobiaceho na Katedre právnych dejín Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Slovo „obohatila“ možno pritom vysloviť s osobitným dôrazom, keďže práve toto dielo predstavuje prvý počin slovenského autora v oblasti skúmania práva bývalej ríše Inkov a španielskeho miestokráľovstva Peru, situovaných kedysi na území Latinskej Ameriky v chronologickom rozmedzí 13. až 19. storočia.

Samotné vedecké zameranie pritom reflektuje jeho záujem o túto problematiku, o ktorej doteraz publikoval viacero vedeckých článkov a štúdií. Najmä z dôvodu predstavenia všeobecných charakteristík tejto vedeckej oblasti je obsah monografie zameraný až učebnicovým spôsobom na všeobecné pojednanie tak o všeobecných dejinách dotknutého územia, ako i o jeho spoločenskom zriadení, štátnych orgánoch a práve ríše Inkov, španielskej koloniálnej administratívnej organizácii a právnom poriadku v miestokráľovstve Peru. Práve túto skutočnosť však možno zároveň osobitne vyzdvihnúť, keďže na jej základe má čitateľ vynikajúcu možnosť zoznámiť sa s týmto predmetom právno-historického skúmania komplexným spôsobom. Aj z toho dôvodu musel napokon autor čerpať svoje znalosti, popri autentických prameňoch práva, najmä z cudzojazyčnej literatúry a priamych kontaktov s viacerými vedeckými autoritami pôsobiacimi v súčasnom Peru.

Už v úvode autor upozorňuje, že práve andský región s centrom v Peru patrí, spolu s Egyptom a Mezopotámiou, k najstarším oblastiam vzniku štátnych útvarov, pričom v jeho prípade ide o výsledok celkom samostatného vývoja. Známe Aristotelove konštatovanie „*ubi societas, ibi ius*“ platilo aj vo vzťahu k tomuto územiu, a preto spolu so spoločenskou evolúciou možno od začiatku sledovať tiež vývoj právny, ktorý dosiahol v čase konštituovania ríše Inkov dovtedajší kontinentálny vrchol. Osobitne tiež možno vyzdvihnúť, že

tradičné „indiánske právo“ doteraz platí v určitých komunitách, nachádzajúcich sa v Peru, Bolívii a Ekvádore, ako štátom uznávaný právny systém týchto spoločenstiev. Viaceré prvky práva tzv. španielskej Ameriky, ktoré platilo počas koloniálneho obdobia a pozostávalo spočiatku z noriem kastílskeho práva, neskôr aj osobitného spoločného hispano-amerického práva nazývaného právo Indií (*derecho indiano*), zase pretrvali v právnych poriadkoch krajín Latinskej Ameriky dodnes. Aj v tomto prípade sa tak preukazuje, že právne dedičstvo formované počas stáročí vtlača nezmazateľnú pečať ducha toho-ktorého národa (*Volksgeist*), a to i napriek viacerým nacionálno-politickým postulátom pre ich potenciálne popieranie a snahy o elimináciu. Z viacerých hľadísk je pritom možné pozorovať množstvo paralel so spoločensko-právnym vývojom na európskom kontinente, čo opätovne len poukazuje na prirodzený charakter jednotlivca i ľudskej spoločnosti ako celku.

Svoju prácu autor rozdelil do desiatich kapitol, systematickým spôsobom logicky členených do viacerých ďalších podkapitol. Podľa jeho intencií pritom jadro diela tvoria kapitoly venované štátnym orgánom inkského štátu, inkskému právu, orgánom koloniálnej správy španielskeho miestokráľovstva Peru a jeho právnemu poriadku, pričom ostatné kapitoly majú mať viacmenej propedeutický charakter. Prvé dve kapitoly, ktoré predstavujú úvod do skúmanej problematiky, obsahujú geografické informácie o andskom regióne, ako aj prehľad historických prameňov k skúmanej problematike a stavu spracovania predmetnej témy vo svetovej vede. V tretej kapitole autor stručne prezentuje základný prehľad všeobecných dejín andskej oblasti v predkoloniálnom období s osobitným zameraním na štátprávny vývoj. Štvrtá kapitola je venovaná organizácii inkskej spoločnosti a bližšie vymedzuje postavenie vládnucej vrstvy, duchovenstva i ľudu. Piata kapitola prezentuje prehľad systému štátnych orgánov inkského štátu, ako aj jeho územnej štruktúry. Šiesta kapitola už poukazuje na samotné právo, pričom autor v nej používa z dnešného hľadiska všeobecne zaužívané systematické členenie jednotlivých právnych odvetví. Postupne tak prechádza vecným, záväzkovým, rodinným, dedičským a napokon i trestným právom. Od siedmej kapitoly je výklad zameraný na epochu koloniálneho Peru, pričom úvodná časť je venovaná predstaveniu všeobecných dejín koloniálneho Peru. Ôsma kapitola poskytuje prehľad komplikovanej sociálnej štruktúry peruánskej koloniálnej spoločnosti, ktorá sa popri členení na základe majetkových kritérií a stavu osobitne diferencovala aj podľa rasovej príslušnosti.

V rozsiahlej deviatej kapitole autor prezentuje komplexné pojednanie o systéme orgánov španielskej koloniálnej správy miestokráľovstva Peru. Po základnom prehľade orgánov správy španielskej koloniálnej ríše vrátane priblíženia právneho statusu španielskych kolónií (*Indias*), charakterizuje jednotlivé štátne orgány sídliace či už centrálné v Španielsku (kráľ, Rada pre Indie, Kontrakčný dom pre Indie) alebo v miestokráľovstve Peru (najmä miestok-

rál', *audiencie*, orgány provinčnej, mestskej a obecnej správy). Už prvé zásahy pápežov zainteresovaných do záležitostí európskych zámorských misií (Mikuláš V., bula *Romanus Pontifex* z roku 1455, Sixtus IV., bula *Aeterni Regis* z roku 1481 a Alexander VI., bula *Inter Caetera Divinae* z roku 1493) akcentovali popri rozdeľovaní záujmových sfér medzi koloniálne mocnosti tiež povinnosť postarať sa o obrátenie nových poddaných ku kresťanstvu, čím fakticky postavili právo nadvlády nad novými krajinami na náboženskom základe. Z toho dôvodu autor poukazuje, popri vymedzení postavenia Katolíckej cirkvi v španielskom Peru, i na dôležité misijné či cirkevnoprávne súvislosti. Posledná kapitola poskytuje pohľad na komplikovaný, vnútorne rozsiahle štruktúrovaný právny systém miestokráľovstva Peru, v ktorom vládli pomery pripomínajúce právny partikularizmus stredovekej Európy, pričom autor deklaruje viaceré s tým spojené problémy. Postupne tiež predstavuje jednotlivé odvetvia osobného, rodinného, vecného, záväzkového, dedičského a trestného práva. S cieľom lepšej orientácie dielo dopĺňajú viaceré prílohy, či už vo forme glosára, obsahujúceho odborné termíny v španielčine a indiánskych jazykoch, alebo máp.

Popri viacerých už naznačených skutočnostiach je možné na práci nájsť viacero ďalších pozitív, medzi ktorými možno osobitne vyzdvihnúť autorovo umenie podať výklad k zložitým právnym otázkam pútavým spôsobom, k čomu prispievajú tiež viaceré exkurzy vo forme legend či rôznych zaujímavostí. Nielen pre právneho historika musí byť s istotou veľmi príťažlivé sledovať právny i celospoločenský vývoj na kontinente, ktorý bol až do 15. storočia od európskej spoločnosti celkom izolovaný a vykazuje viacero originálnych znakov. Čitateľ tak môže sledovať vznik, rozvoj a zánik štátu Inkov, ktorého právo sa postupne vyvíjalo, spočiatku na princípoch tradičného obyčajového práva až k rozvinutým a prakticky zameraným normám formovaných osobou inku, ktorý disponoval v čase inkskej ríše absolutistickým a dominantným postavením. Autor pritom prirovnáva jej vývoj k histórii rímskeho impéria, ktoré obdobne ovládlo veľkú časť európskeho kontinentu a vyznačovalo sa rozvinutým administratívnym aparátom a účinnou stratégiou dobývania nových území. Napriek tomu, že v inkskej societe existovali viaceré odlišnosti v rámci osobného statusu jednotlivých členov, do popredia tu zároveň vystupoval sociálny charakter inkského práva, ktorý bral ohľad nielen na dobro celej spoločnosti, ale tiež jednotlivca, čo sa okrem iného prejavovalo tiež v spravodlivom prerozdeľovaní držby pôdy sociálne znevýhodneným skupinám. Skutočnosť neexistencie peňazí mala zase zaujímavé dôsledky v oblasti záväzkového práva.

Aj po dobytí inkského impéria španielskymi *conquistadores* a kolonizácii týchto území na katolíckom základe boli viaceré osobitosti inkského práva naďalej rešpektované a namiesto autoritatívneho presadzovania hispano-amerického práva bola zásadne akceptovaná právna personalita. Tri základné

právne systémy, ktoré platili v miestokráľovstve, tak predstavovali kastílske právo (*derecho castellano*), právo Indií (*derecho indiano*) a indiánske obyčajové právo (*derecho consuetudinario indígena*). Popri nich sa navyše v menšej miere aplikovali aj normy iných častí Španielska než Kastílie (napríklad baskické právo). V tejto súvislosti možno spomenúť autorom bližšie analyzované snahy o kodifikáciu práva Indií španielskym vedcom a prezidentom Rady pre Indie (*Consejo de Indias*) Juanom de Ovando († 1575), ktorý bol pôvodcom prvého projektu uceleného právneho kódexu v moderných dejinách. Popri vyššie uvedených skutočnostiach možno ako zaujímavosti, ktoré môžu osloviť skutočne každého čitateľa, spomenúť vedeckú polemiku týkajúcu sa nástupníctva inku, inkský inštitút manželstva na skúšku, charakteristické teokratické ponímanie inkského trestného práva, poukázanie na spôsob zakladania nových miest kolonizátormi, či niektoré snahy o prispôsobovanie rôznych španielskych zvykov a foriem kolonizovanému juhoamerickému kontinentu. Popri právnych otázkach tak autor neopomenul ani dôležité historické a sociologické aspekty témy a jeho dielo možno považovať za dobrý základ pre ďalšie skúmanie v predmetnej oblasti. Záverom preto možno konštatovať a vyzdvihnúť nesporné kvality vydanej monografie a odporučiť ju nielen členom právno-historickej vedeckej komunity, ale prakticky každému záujemcovi o znalosti v danej sfére vedeckého výskumu.